

האליזר

עלון לשבת קודש

בס"ד

דברי מחשבה והלכה, ומהנעשה בבתי הכנסת

להצלחת כל התורמים לעלון, הם ובני משפחותיהם יתברכו בכל הברכות והישועות

נושא השבוע: מידת השקר [ב]
ההפטרה: "והכהנים הלוים" (יחזקאל מד)

יח' באייר תשפ"ה 1575 (שנה ל')

פרשת אבואר

"ושמרתם מצותי ועשיתם אותם אני ה'" (כב, לא)

מדוע יש בפסוק כפל לשון "ושמרתם", "ועשיתם"?

כדי לרמוז לדברי רבותינו (אבות דב): "שכר מצוה מצוה".

כלומר מי שעושה מצוה הקב"ה מזמן לו שיעשה מצוה נוספת כדי שיקבל עוד שכר. (תורת הפרשה)
והוא הדין ח"ו כוון השלילי, אם אדם מלמד לשונו לשקר נאלץ הוא לשקר באופן תדיר כדי לסדר את מסכת שקריו ועליו נאמר "לשקר אין רגלים" וסופו להתגלות. והנהוג כן מבזה את עצמו ומכפיש את שמו כאדם שאינו דובר אמת ואנשים יתרחקו ממנו.

"וכלא תזכלו את עם קדשי ונקדשתי בתוך בני ישראל אני ה' מקדשכם" (כב, לב)

אומר הרמב"ם: המקיים מצווה מבלי שלוחצים ומאלצים אותו לעשות - נקרא מקדש ה'.

כגון: שנמצא בביתו לבד ואיש אינו יודע אם נטל ידיו לסעודת פת, אם ברך כראוי.. והוא עושה זאת, נחשב הדבר לקידוש ה' כוון שעושה כן רק לכבודו יתברך. ולהפך ר"ל העובר מרצונו על אחד ממצוות התורה בשאת נפש ולהכעיס הרי הוא מחלל את ה' אף שאין איש רואהו. לפיכך נאמר בשבועת שקר (יט, יב) "וחללת את שם ה' אלקיך אני ה'" ואם שיקר בנוכחות עשרה אנשים נקרא שחילל שם ה' ברבים. ללמדנו כמה עלינו להיזהר מלזלזל בקיום המצוות כדי שלא נגיע ח"ו לחילול שם שמים. (ומתוק האור)

הנהגת איש האמת

מעשה שהיה

מעשה בגביר אמריקאי שתרם שני מיליון דולר לארגון מסוים. ביום מן הימים ערך הגביר חתונה לבנו, ורבני הארגון אשר ביקשו לכבדו, כתבו לו מכתב הוקרה וברכה. אחד מהם אף העלה רעיון לצרף לחתימותיהם של הרבנים גם את חתימתו של מר"ן הגראי"ל שטיינמן זצ"ל, ונציגי הארגון באו אליו לבקשו שיעשה זאת והוא נענה לבקשתם וחתם.
ראו הנציגים כי טוב, והחליטו על רעיון חדש שהרב יכתוב את המכתב כולו בכתב ידו. לדבריהם, באופן הזה יתכבד הגביר במיוחד והרב הסכים גם לכך, אם יועיל העניין במשהו לארגון החשוב, גם טרחה זו ישרה בעיניו.

הוא ישב והעתיק, עד שהגיע למשפט שבו נכתב: "וכידוע, מי שדואג לילדים של הקב"ה, הקב"ה דואג לילדים שלו", בשלב זה עצר את הכתיבה והעיר: "משפט כזה איני כותב".

תהו הנציגים, מה פסול יש במשפט הזה? הלוא הרב מבריסק אמרו?

אמר להם הרב: "זהו משפט של שקר וחנופה! כל חיי אני מנסה להתרחק משקר וחנופה, וכעת אתם רוצים להכשילני בזה?!"

תמיהתם גברה והם שאלו: "יהודי נותן שני מיליון דולר, ולכתוב עליו שהוא דואג לילדים של הקב"ה זה שקר וחנופה?!"

ע"פ "אור החיים" אופק ת"א * לא לעיין בתפילה * שקיעה 7:33-7:37 * סוף זמן ק"ש 8:25-8:27

כניסת שבת: 7:13 יציאת שבת: 8:04 יציאת שבת: 8:58

ראה הרב שהם אינם יורדים לסוף דעתו והסביר: "כמה מדברים שיהודי זה הרוויח השנה?".
– "70 מיליון דולר", השיבו הנציגים.

"מה עושה אדם עם 70 מיליון דולר?", תמה הרב, והמשיך: "הוא תרם שני מיליון לארגון פלוני, חצי מיליון לישיבה פלונית, ועוד רבע מיליון למוסד פלוני. בסך הכל הגיעו תרומותיו לסכום גדול של שלושה מיליון. יפה, אבל נשאלו לו עדיין 67 מיליון דולר. מה הוא אמר לעשות בהם? לאדם רגיל באמת אין מה לעשות עם סכום כזה, אבל לילדים של הקב"ה יש הרבה דברים טובים שהיו יכולים להיעשות ב־ 67 מיליון דולר... אילו היה אותו גביר משאיר אצלו שלושה מיליון ונותן לילדים של הקב"ה את כל השאר, יכולים היינו לכתוב עליו שהוא 'דואג לילדים של הקב"ה', אך כל עוד עשה ההיפך, אין הדברים הללו אלא חנופה ושקר...".

אנשים נוטים להסתתר מאחורי כל מיני סיבות צדקניות, בה בשעה שהבעיה האמיתית המפריעה להם נראית כאילו אינה מעניינם כלל. אדם צריך לחנך את עצמו לנהוג בכנות וביושר פנימי, ולא לשקר את עצמו ולחיות בדמיון כאילו הוא בעל מדרגה.

*****

מעשה נוסף אירע עם מוסד מסוים העוסק בקירוב ילדים לערכי היהדות, שעמד לפני סכנת סגירה בשל חוסר תקציב. המורות בבית הספר, שכמעט כולן היו נשות אברכים, חששו, ובצדק, לפרנסתן, ובעליהן התארגנו והגיעו יחד לבית מר"ן הגראי"ל שטיינמן זצ"ל ובקשו שיפעיל את השפעתו כדי שהמוסד לא ייסגר.

פתח אחד האברכים ואמר: "רבינו, אם ייסגר המוסד הזה, מאה ילדים לא יידעו מה זה 'שמע ישראל'".
שמע מרן ושתק, וניכר היה כי הדברים אינם מתיישבים על לבו.
המשיך האברך ותיאר את ההפסד הרוחני של הבנות הלומדות במוסד במקרה שיינעלו בפניהן שערי בית הספר, אך עדיין לא נראה היה כי דבריו נופלים על אוזניים קשובות.
בשלב זה התערב אברך נוסף ואמר: "רבינו, בבית הספר הזה יש למעלה מעשר מורות שהן נשות אברכים! מי שיזכה להחזיק מוסד כזה הוא כמי שמחזיק כולל!".

נפנה אליו ראש הישיבה ואמר: "כעת שמעתי את האמת. אכן, צודקים אתם, פרנסת עשר משפחות אברכים היא סיבה מספקת כדי לפעול למען העניין!...!".

לקח גדול בענייני הדיוק המוחלט בכל מילה היוצאת מן הפה למד מקורבו של הרב, לאחר שנכנס אליו בלוויית גביר נכבד. אותו מקורב ביקש ברכה עבור הגביר, והוסיף כי בשנה האחרונה תרם אותו עשיר 20 מיליון דולר לעניי ארץ ישראל בלי שאף אחד יידע על כך.

הגיב הרב: "זה לא נכון". התפלא הלה ואמר: "הלוא רק אני יודע את הסכום שתרם!".

נענה הרב לעומתו: "אמרת שאף אחד לא יודע מכך, זה לא נכון. הנה, אני כבר יודע מזה.

*****

בשנת תשע"ה, אחד המוסדות בארץ ישראל היה להם קשר עם יהודי מסורתי שהיה תורם להם סכום גדול כל חודש, באחד הימים הוא קרא בעיתונות החילונית על מר"ן הגראי"ל שטיינמן זצ"ל, וביקש ממנהלי המוסדות להיכנס, לראות ולהתרשם הימנו פנים מול פנים.

מנהלי המוסדות נסעו עמו לבית הרב זצ"ל, וכשנכנסו השפיל הרב עיניו אל הקרקע, תוך כדי סיפרו לו שיש כאן יהודי שתורם הרבה כסף והוא רוצה ברכה, אך הרב בעיניים מושפלות שאל אותו: "האם אתה שומר שבת?", הלה החל לגמגם, משכך סירב הרב לברכו ונפרד ממנו לשלום.

כל הדרך חזור שתק הנדיב ושתקו המנהלים, הם הרגישו שהם נפלו כאן לבור, והתחרטו על כך שהביאוהו לבית הרב, אך להפתעתם כשהגיעו למחוז חפצם פנה אליהם הנדיב ואמר: "דעו לכם, האיש הזה שהיינו אצלו הוא אוהב אותי באמת! יש כאלו שאוהבים את כספי, יש שאוהבים את מעמדי ומשום כן לא יעירו לי על דברים מסוימים כדי שלא יפסידו את תרומתי, אבל כאן ראיתי הנהגה אחרת, אצילית, ערכית ואהבת אמת!...".

נלמד כולנו מאורחות רבותינו וחכמינו, ובוודאי כשנקיים את רצון הבורא בלבב שלם, נקיים את ייעודינו בשלימות.

הימנעות משקר

א. מידה רעה היא לשקר, על כן ירגיל האדם את עצמו לדבר אמת ולהתרחק מן השקר שנאמר (שמות כג, ז): "מדבר שקר תרחק", והוא משוקץ ומתועב בעיני ה' (אורח מיערים לגר"מ טריוו פ"ט ס"א). ואם על ידי השקר גורם נזק לחברו הרי עובר על איסור מן התורה שנאמר (ויקרא יט, יא): "לא תגנובו ולא תכחשו ולא תשקרו איש בעמיתו" (אורחות לדיקים עמ' קמז).

לשנות (=לשקר) מפני השלום

ב. מותר לשנות (=לשקר) מפני השלום כדי להשכין שלום בין אדם לחברו (גמ' יבמות סה, אורחות לדיקים עמ' קנ) ומצוה יש בכך, מ"מ לא ישבע לשקר (ניב שפתיים כלל ז ס"א, חפץ חיים סס).

ההיתר לשנות מפני השלום כפוף למגבלות הבאות:

* שזו הדרך היחידה להביא שלום.

* לשנות הדברים בחכמה ותבונה ורק בשעת הדחק להשתמש בשקר גמור.

* לא להשתמש בהיתר זה (לשקר) פעמים רבות, שאם ינהג כך הוא יתרגל לשקר גם כשאין הצדקה לכך (מנחת המאור כלל שני פרק כ) וההרגל ישלוט בו ויגיע למצב שמתאר הנביא (ירמיה ט, ד): "למדו לשונם דבר שקר העוה נלאו" (ס' האמת יוסף ולדק לגר"י פרץ עמ' שא-ט, גמ' יבמות סג בסיפור של רב ומהרש"א סס).

ג. אמרו חז"ל (גמ' בבא מציעא כג, ב): באלו דברים מותר לאדם לשנות מדיבורו (מהאמת) "במסכתא", "בפוריא", ו"באושפיזא", מפני דרכי שלום (תוס' סס ד"ה באושפיזא).

© "במסכתא" - כששואלים אותו אם בקי במסכת מסוימת והוא בקי ישיב שלא, משום ענוה (ואע"פ שבגמרא קידושין ל. ועל "ושונתם" מובא שיהיו דברי התורה מחודדים בפיו, שאם ישאלך אדם אל תגמגם אלא תענה לו מיד, יש לומר דווקא כשבא אדם לשאול דין להלכה או להתלמד, אך כאן השואל בא לנסות אותו אם יודע לענות ולכן מותר לשנות).

© "בפוריא" - כששואלים אותו על דברים שהצניעות יפה להם, מותר לו לשנות מהאמת כדי לא לפגום בצניעותו.

© "באושפיזא" - אם התארח במקום מסוים ובאים ושואלים אותו אודות המקום, לא יפרסם את טוב ליבם של המארחים, כדי שלא ילכו לשם אנשים לא מהוגנים (ואם תאמר, בגמרא ברכות נא. מובא שאורח טוב צריך לשבח את בעל הבית שהתארח אצלו, ויש לומר ששם מדובר שנמצא בין אנשים מהוגנים) (ס' ע"פ תוספות, ניב שפתיים כלל ג ס"ט, תתן אמת ליעקב סס).

ד. אשה ששברה כלי ובה בעלה ושאל מי שבר את הכלי? מותר לה לשקר ולומר שהבן הקטן שבר משום שלום בית [באופן שמדובר בקטן שאינו בר דעת וגם לא יענישו ולא יצעקו עליו מכוח היותו קטן]. מקור הדין: שכתוב בבראשית (ל, כג) על רחל: "ותהר ותלד בן ותאמר אסף ה' אלוקים את חרפתי", ופירש רש"י: כל זמן שאין לאשה בן, אין לה במי לתלות את קלקוליה ומשיש לה בן תולה בו כגון: מי שיבר כלי זה? הבן, "מי אכל תאנים אלו"? הבן. (תתן אמת ליעקב סס פ"ה ס' מ).

ה. אם אדם שרוי במצב לא טוב ושרוי בשל כך בצער, מותר לשקר לו כדי לנחמו ולהפיג את צערו כגון: שמספר לו שגם הוא היה במצב דומה לשלו כשזה לא נכון...

מקור הדין: בגמרא (נדרים נ): מעשה ברבי עקיבא ואשתו רחל שהיו עניים מרודים ורק תבן היה להם לישון עליו, בא אליהם אליהו הנביא בדמות אדם עני וביקש מהם בתחנונים: "תנו לי מעט תבן מפני שאשתי ילדה ואין לי כלום", אמר רבי עקיבא תראי העני הזה אפילו תבן אין לו, אמרה רחל תן לו תבן. וכתב שם הר"ן שאלהיו הנביא בא לנחם אותם ולהראות להם שיש עניים יותר מהם (תתן אמת ליעקב פ"ד ס' יא).

ו. אם נמצא בחבורת אנשים ועשה אחד מהחבורה שלא כהוגן ולא נודע מיהו, ראוי לפנים משורת הדין לקבל על עצמו את האחריות לכך, כדי שאותו האדם לא יתבייש.

מקור הדין: בגמרא (סנהדרין יא). מובא: מעשה ברבי יהודה הנשיא שישב בבית המדרש ודרש בפני התלמידים והריח ריח של שום שהפריע לו למסור את השיעור. אמר רבי: "מי שאכל שום יצא מבית המדרש", עמד רבי חייא שהיה גדול הרבנים ויצא, אע"פ שלא אכל שום, כדי שלא לבייש את מי שאכל, עמדו כל התלמידים ויצאו אף הם אחריו. למחרת פגש רבי שמעון שהיה בנו של רבי יהודה הנשיא את רבי חייא ואמר לו: "אתה הוא שציערת לאבא בכך שאכלת שום ונדף ריח", אמר לו רבי חייא: "חס ושלום שאוכל שום בבואי לבית המדרש, אך לא תהא כזאת בישראל להלבין את פניו של האוכל לכן יצאתי ויצאו כולם עימי ולא יכירו מי אכל (תתן אמת ליעקב פ"ד ס' ז, חפץ חיים הל' לשון הרע כלל י ס"ח, ס' חסידים ס' כב).

ז. אם יש לו סיגריות ואחד בא ושואלו "האם יש לך סיגרית להביא לי?", ויש לו סיבה שלא רוצה לתת לו, מותר לו לומר: "אין לי" [כשכוונתו שבשבילו אין לו].

וכן אם ביקש אדם מחברו שילווה לו מעות, והלה יש לו אך אין ביכולתו להלוות כוון שזקוק להם לצורך עניין אחר, רשאי לומר "אין לי" [כשכוונתו שבשבילו אין לו].

וכן אם בקשו ממנו כסף לצדקה ולא רוצה לתת בגלל סיבה שהיא מותר לו להשיב "אין לי" (תתן)
אמת ליעקב פ"ה סי' קכט).

יסוד כל דינים אלו שמותר לשנות מפני השלום (תתן אמת ליעקב פ"ה סי' ט).

לשנות (-לשקר) כדי להינצל מאיסור

ח. מותר לשקר כדי להינצל מאיסור, אפילו שהוא מדרבנן (שולחן גבוה לגר"י מולכו סי' תקסה ס"ק י, כה"ח סי' תרס"ה ס"ק לו, תתן אמת ליעקב לגר"י פ"ה סי' מה, ניד שפתים לגר"י יצחק כלל ג סעיף ז).

מקור הדין: בגמרא (שבת קטו). מובא: שבביתו של רבי יהודה היו חותכים את עלי הכרוב מהקלחים שלהם ביום הכיפורים כדי להכניס לאכילה למוצאי יום כיפור, בביתו של רבה היו חותכים דלעת, כיוון שראה רבה שבני ביתו מקדימים לחותכם קודם זמן מנחה ובכך עשו שלא כדין כי חכמים התירו כן רק מזמן מנחה ולמעלה. אמר רבה לבני ביתו בשם רבי יוחנן [שהיה גדול ומפורסם], שהוא אוסר לתקן מאכלים ביום כיפור עבור מוצאי כיפור, אפילו לאחר שהגיע זמן מנחה, אע"פ שמעולם לא אמר רבי יוחנן כן, אולם אם היה אוסר להם מעצמו לא היו שומעים לו (תתן אמת ליעקב סס).

ט. אם נכנס לביתו של אדם המחלל שבת ומביאים לו יין לשתות, מותר לו להשתמש ולומר דבר שאינו אמת כגון: שנמצא בתענית או שהרופא אסר עליו לשתות יין מטעמי בריאות – כדי להינצל משתית יין נסך (כה"ח סס, שולחן גבוה סס). דין זה חל על כל אדם שרוצה להינצל מדבר איסור שיכול לשם כך לשנות מדיבורו (תתן אמת ליעקב סס).

י. אם אשתו שואלת אותו בערב שבת, עוד כמה זמן נכנסת שבת? מותר לו לקצר קצת מהזמן האמיתי כדי לזרזה, במה דברים אמורים? כשרואה שאשתו סתם מתעצלת, אך אם לא, אין לו לעשות כן כיון שהדבר יגרום לה צער והיא תלחץ סתם ותעמיס על עצמה עוד יותר (תתן אמת ליעקב פ"ה סי' לט).

יא. אם רוצה להפריש את אנשי ביתו מדבר איסור ויודע שלא יקבלו ממנו, מותר לו לומר להם שרב גדול [ויאמר להם את שמו] אסר זאת, כדי שישמעו לו (סס סי' מה, ארח משרים סי' ט ס"ה).
יב. מי שמת לו מת ב"מ, ולא נודע לו, אין להודיע לו ואפילו המת הוא אביו או אימו. והמודיע להם נאמר עליו "מוציא דיבה הוא כסיל" (משלי י, יח) שפרושו שיש להיזהר מלבשר בשורות רעות (ע"פ גמרא פסחים ג, פלא יועץ ערך בשורה) מכל מקום אם שואל עליו, אין לשקר ולומר חי הוא שנאמר (שמות כג, ז) "מדבר שקר תרחק" (ש"ע י"ד סי' תכ ס"ב, חזו"ע ח"א עמ' קטו). מכל מקום יכול לומר איני יודע (תתן אמת ליעקב פ"ה סי' מג).

כיום נהגו להודיע לבנים ולבנות לצורך לוויה, קדיש וכדו'. מכל מקום נכון יותר להודיע ברמז ולא בפירוש ואם לא מבינים ברמז יש להקל ולהודיע בפירוש.

כבר פשט המנהג להדפיס מודעות אבל כדי להודיע לציבור על זמן הלוויה ואין לחוש משום "מוציא דיבה הוא כסיל" (הסבר: אין זה חטא להודיע על פטירת אדם, לפי שנאמר "מוציא דיבה הוא כסיל" ולא נאמר חוטא) (ילקוט יוסף ח"א סי' ג ס"א).

[ולכן במודעות אבל על גדולי ישראל נכתב ברמז על פטירתם כגון: "נצחו אראלים את המצוקים ונשבה ארון האלוקים", "כבה הנר המערב", "אוי לספינה שאבד קברניטה" וכדו'.

דוגמא ממעשה שהיה: לאחר שנפטר רבי אברהם בנו של ה"חפץ חיים", נסע פעם ה"חפץ חיים" למינסק ופגש יהודי שלא ידע על האסון הנ"ל ושאל לשלום בנו. השיב לו ה"חפץ חיים": "הוא נסע לישיבה" וכוונתו היתה לישיבה שלמעלה, ונקט בלשון זו ולא אמר זאת בפירוש כדי שלא לצער (נכרי נפשי במדבר לגר"י זילברשטיין עמ' קל, תתן אמת ליעקב עמ' רמח).

מאחר ואסור לשקר בשידוכים בקשר ללקויות גופניות או נפשיות של אחד הצדדים מצורפים גמ"חים העוסקים בנידון שישדכו ויתאימו לזקוקים לכך, וללא צורך בשקרים

רשימת גמז"ס לשידוכים לבעלי לקויות גופניות ונפשיות [בד"כ ללא תשלום] – פורסמו בעיתונות

שידוכים לבעיות רגשיות – 050-4137874 ©

שידוכים לבעיות נפשיות – © איתכם-גב' שושנה 054-8476314 S0548476314@GMAIL.COM © עזר מציון-גב' SHIDUCHIM3@GMAIL.COM © ריזנר 054-8465990 מחלקה מיוחדת.

שידוכים לבעיות גנטיות – © 055-6765334 "ברכה והצלחה" © חסד ואמת 058-3276127 BASHERT100@GMAIL.COM © באשרט

שידוכים לכלל הבעיות הרפואיות [כולל הנ"ל] – © הרבנית ריזנר "עזר מציון" 054-8465990

© הרבנית פוגל "שוש תשיש" 02-5382076 © הרב ברודיאנסקי "מגן לחולה ים" 058-3201414 בימים א-ד 19:00 עד 21:00 בערב או טל: 02-6442000 © "בית לשמ" לפנות במייל CF5613@GMAIL.COM [בתשלום מלא]

© בעיות קלות SHIDUCHIMD@GMAIL.COM © אפריין 02-5362775 OFFICE@APIRYON.ORG.IL

© 054-8441993 YAFEMR@GMAIL.COM © MAZALTOV613620@GMAIL.COM © הגפן 02-9666666

טל': 08-8644452 אתר העלון: alonhaihud.co.il דוא"ל: haihud.ashdod@gmail.com

אנו זקוקים עדיין לתרומות - שם חשבון: האיחוד פרשת שבוע מס' חשבון: 111396 סניף: 516 בנק מסד 46